

HET GENTSE BLAD „DEN VADERLANDER” IN OPPOSITIE TEGEN WILLEM I

door

A. BRAEKMAN-DEVOLDER

„Niets is er lastiger voor een volk dan onder een ander volk te moeten staen. Geene vernedering kan aen deze vergeleken worden.”
DV 30 oktober 1829, 2b.

„Eene regering die naer de dwingelandy overhelt, helt ook tot haren ondergang over.”
DV 10 januari 1830, 3a.

Toen op 16 oktober 1829 *Den Vaderlander*¹ als Vlaams katholiek oppositieblad van wal stak, had de vooral sinds 1825 steeds groeiende misnoegdheid in de Zuidelijke Nederlanden Koning Willem I reeds genoopt tot enkele toegevingen. De eerste petitiebeweging die sinds november 1828 op gang was, had gedurende de eerste helft van 1829 immers een zulkdanige uitbreiding genomen dat de koning ze niet meer kon negeren. De succesvolle unie der liberale en katholieke opposities die midden 1828 was gesloten, was hoe langer hoe meer een doorn in het oog van Willem I geworden. Het is genoeg bekend dat hij ze het „monsterverbond van de rode en de vierkante muts” noemde. Door enkele toegevingen te doen hoopte hij die unie te kunnen doorbreken, maar in feite bereikte hij juist het tegenovergestelde: door die toegevingen werd de unie zich van haar macht bewust en nam ze geen vrede met de gedane concessies. De voornaamste van die toegevingen waren de volgende: met de uitvoering van het concordaat dat op 18 juni 1827 met de paus gesloten was en aanvankelijk door de regering op de lange baan was geschoven, werd nu voortgang gemaakt; zo werd bij Koninklijk Besluit van 20 juni 1829 het bezoeken van het „Filosofisch college”, dat in 1825 tot grote misnoegdheid van de clerus te Leuven werd opgericht voor de opleiding der priesters, facultatief verklaard, en werden de seminaries weer geopend². Door de benoeming van de commissies tot reorganisatie van het onderwijs in al zijn graden werd een koerswijziging in de onderwijspolitiek die vooral sinds 1825 de katholieken ten zeerste in het harnas joeg, in het vooruitzicht gesteld³. Op de

(1) Voortaan afgekort tot *DV*. Voor meer bijzonderheden over de voorgeschiedenis, het ontstaan, de redactie, de eigenaars e.d. zie onze bijdrage „*Den Vaderlander*. De externe geschiedenis van een Gents Negentiende-eeuws blad”, *Studia Germanica Gandensia* XI (1969).

(2) Zie hierover: Ch. Terlinden, *Guillaume Ier roi des Pays-Bas et l'Eglise catholique en Belgique (1814-1830)* II (Bruxelles, 1906), blz. 235-285.

(3) Zie hierover: J. De Nooij, *Eenheid en vrijheid in het nationale onderwijs onder koning Willem I* (Utrecht/Rotterdam, 1939); A. Sluys, *Geschiedenis van het onderwijs in de drie graden in België tijdens de Fransche Overheersing en onder de*

drukkers was de milde wet van 16 mei 1829 uitgevaardigd die de wet van 10 april 1815 verving evenals het gehate en strenge voor België geldende besluit van 20 april 1815 dat genomen was onder druk van het Napoleonisch gevaar en strenge straffen voorzag voor zekere persmisdriften⁴. Door de Koninklijke Besluiten van 28 augustus 1829 was er een eerste bres geschoten in de dwangbuis der Nederlandse taalpolitiek en was er meer ruimte toegestaan aan het gebruik van het Frans, namelijk voor de redactie van sommige akten en gedeeltelijk in de rechtspraak⁵.

De oppositie, die vooral door perscampagnes en petitieën ageerde, kon dus reeds op enige kostbare resultaten bogen. Nu begon ze echter te ijveren voor het herstel van alle grieven tegelijk. Deze grieven waren vooral de volgende: men eiste vrijheid van onderwijs, vrijheid van drukpers, vrijheid van taal, gelijke verdeling van de ambten tussen Belgen en Hollanders, onafhankelijkheid der magistratuur door een definitieve rechterlijke organisatie, ministeriële verantwoordelijkheid en minder drukkende belastingen. In oktober 1829 wordt daarvoor trouwens een tweede grote petitiebeweging ingezet waaraan *DV* zijn grootste steun verleent. „Wy zyn overtuygd”, zo luidt het in het artikel, getiteld „Moeten wy nog petitionneeren?”, „dat de verzoekschriften den kragtdaedigsten middel zyn om de vryheyd ganschelyk te herstellen: het ware dan uytzinnigheyd dien middel te verzuymen”⁶. Het blad publiceert een voorbeeld ten gerieve van de petitionarissen⁷, brengt regelmatig⁸ verslag uit over het aantal ingezamelde handtekeningen en vermeldt speciaal die van de notabelen onder wie vooral die van de geestelijken. Het blad wijst ook voortdurend op het grondwettelijk karakter van de verzoekschriften⁹ en spoort zijn lezers met aandrang aan ze te ondertekenen. Het verwittigt hen dat er tegenverzoekschriften rondgaan en waarschuwt hen ervoor deze niet te ondertekenen¹⁰. Maar vooral wijst het hen op de grieven van de Belgen en legt ze hen uit. Daar *DV* zich in

regering van Willem I (K.V.A. Gent, 1913), en *L'instruction publique en Belgique sous le régime hollandais (1815-1830)* (Bruxelles, 1900), en S. Stokman, *De religieuzen en de onderwijspolitiek der Regeering in het Vereenigd Koninkrijk der Nederlanden (1814-1830)* (Universitas Catholica Lovaniensis Dissertationes... Series II, Tomus 27, 's-Gravenhage, 1935).

(4) Zie hierover: J.T. Bodel Nyenhuis, *De wetgeving op drukpers en boekhandel in de Nederlanden tot in het begin der XIXde eeuw*, Bijdragen tot de Geschiedenis van den Nederlandschen Boekhandel, IV (Amsterdam, 1892), en W.P. Sautyn Kluit, „Dagblad-vervolgingen in België: 1815-1830”, *Bijdragen voor Vaderlandsche Geschiedenis en Oudheidkunde*, Derde Reeks, zesde deel, vierde aflevering ('s-Gravenhage, 1892), 307-394.

(5) Zie hierover: A. De Jonghe, *De taalpolitiek van Koning Willem I in de Zuidelijke Nederlanden (1814-1830). De genesis der taalbesluiten en hun toepassing* (Brussel, 1943).

(6) *DV* 23 oktober 1829, 3a (= blz. 3, 1e kolom).

(7) *DV* 27 oktober 1829, 2b-3a.

(8) In praktisch ieder nummer van 6 november 1829 tot en met 5 januari 1830: 6 nov. 1829, 3a; 10 nov. 1829, 2a; 13 nov. 1829, 2a; 17 nov. 1829, 2b; 24 nov. 1829, 2b; 27 nov. 1829, 2b-3a; 1 dec. 1829, 3b; 4 dec. 1829, 3a-b; 11 dec. 1829, 2b; 15 dec. 1829, 2b; 18 dec. 1829, 2b-3a; 22 dec. 1829, 2b; 1 januari 1830, 3b; 5 januari 1830, 2a.

(9) Zie bv. *DV* 10 november 1829, 2b; 17 nov. 1829, 3a; 5 maar 1830, 2a-b.

(10) Zie bv. *DV* 1 december 1829, 2b.

hoofdzaak richt tot eenvoudige plattelandsbewoners, doet het dat in een levendige, directe en eenvoudige volkse taal en met gebruikmaking van tot de volkse verbeelding sprekende argumenten.

De katholieke eis voor *vrijheid en onderwijs* komt op de eerste plaats in het eisenprogramma van *DV*. Het eerste grote hoofdartikel dat in *DV* verschijnt, is reeds gewijd aan het onderwerp „Openbaer Onderwys”¹¹, wat voldoende bewijst dat dit onderwerp het nieuwe blad zeer nauw aan het hart ligt. Het blad verwittigt trouwens zijn lezers dat het „dezen gewichtigen stof” geregeld zal behandelen en het voert dit voornemen ook uit¹².

Door artikel 226 van de grondwet hield de koning gans het domein van het onderwijs voor zich. De regering wilde „door strenge inrichting van het openbaar onderwijs in alle graden, krachtdadig de ontwikkeling van vaderlandsliefde, burgerdeugd en nationaal karakter ... verzekeren, de zoo lang gescheiden volkeren van Noord en Zuid innig versmelten, om er ééne sterke en rijke natie van te maken, die de beschaafde wereld vertrouwen en eerbied zou inboezemen”¹³. Maar „en dépassant la lettre de la loi fondamentale, en s'arrangeant un droit absolu et tyrannique sur l'instruction religieuse et civile de ses sujets, en étouffant toute liberté d'enseignement, devait exciter d'abord les alarmes et les murmures, puis soulever l'ardente opposition des catholiques. Le but du monarque était clair: il se proposait d'élever un véritable barrière entre la France et la Belgique ... Il n'eut pas le dessein prémédité, comme on l'a cru et redit trop souvent, de protestaniser la Belgique; mais il voulait absolument la soustraire à l'influence de la Congrégation qui dominait alors la France”¹⁴. Men kan echter niet ontkennen dat onder de regering van Koning Willem I de scholen van elke graad een merkwaardige opbloei hebben gekend, en dat een sterke impuls gegeven werd aan de intellectuele vooruitgang. Tal van lagere en middelbare scholen werden gesticht, te Lier werd een normaalschool opgericht, in het Zuiden waren er drie universiteiten (Gent, Luik en Leuven). De scholen die na 1830 zich in België ontwikkelden, hebben merendeels hun oorsprong in die van de regering van Willem I¹⁵.

De katholieken van het Zuiden waren echter niet te spreken over het monopolie dat de Koning voor zich opeiste in het onderwijs. Zij waren voorstander van de volkomen vrijheid van het onderwijs. In de zitting van 1825-26 van de Tweede Kamer van de Staten-Generaal protesteerden o.a. de Stassart, de Sécus, en de Gerlache tegen de onderwijspolitiek van Willem I en vorderden voor de katholieke geestelijkheid de vrijheid van onder-

(11) *DV* 20 oktober 1829, 2a-b.

(12) Hoofdartikels op 20 en 23 oktober 1829, 17 november 1829; bijna in alle nummers van december 1829: 4, 8, 11, 15, 18, 29 december, 5 en 26 januari 1830, 2 april 1830, 15, 18 en 22 juni 1830.

(13) A. Sluys, *Geschiedenis van het Onderwijs...*, blz. 379.

(14) Th. Juste, *La révolution belge de 1830, d'après des documents inédits* (Bruxelles, 1872) I, blz. 61-62.

(15) Voor lof op Willem I's onderwijspolitiek, zie E. Ducpétiaux, *Quelques mots sur l'état actuel de l'instruction primaire en Belgique et sur la nécessité de l'améliorer* (Bruxelles, 1839), blz. 37.

wijs op, die door de grondwet gewaarborgd werd. De Stassart zegde o.m. het volgende:

Het recht zyne kinderen te onderwyzen is overigens onafscheidelyk van het vaderlyk gezag, en het is, om zoo te zeggen, slechts door eene volmacht van den huisvader dat het wordt overgemaakt aan de onderwijzers. Men moet dus te dezen opzichte iedereen de grootst mogelyke vrijheid laten, opdat ieder een het soort van onderwijs kieze, dat hij als het beste acht. Toezicht houden over de scholen is niet hetzelfde als ze tot zyn monopolie maken ¹⁶.

Op 26 november 1829 stelde de regering aan de Tweede Kamer van de Staten-Generaal een nieuw wetsontwerp betreffende het onderwijs voor. Dit ontwerp onderscheidde het „byzonder” en het „openbaer” onderwijs. Bijzonder onderwijs was datgene dat een leraar gaf aan de kinderen van eenzelfde gezin, onder toezicht van de vader of de voogd: het ontsnapte aan elke inmenging. Alle inrichtingen van onderwijs, — zelfs die welke door particulieren waren gesticht — waren openbare scholen en stonden onder toezicht van de regering.

De leraars en onderwijzers moesten door de Staat gediplomeerd en voorzien zijn van een getuigschrift van goed gedrag en goede zeden, afgeleverd door het gemeentebestuur; zij moesten in handen van de burgemeester de eed van getrouwheid aan de Koning en de wetten afleggen; hun scholen moesten te allen tijde openstaan voor de inspecteurs van de gemeente, de provincie en de regering.

Door de heftige protesten van de katholieke Belgische afgevaardigden zag de Koning zich verplicht op 27 mei 1830 dit wetsontwerp in te trekken. Hij wijzigde de schoolinrichting door een eenvoudig besluit:

De gemeentebesturen mochten de opening van lagere, middelbare en hogere scholen toestaan; die van het platteland ook, mits goedkeuring van de provinciale overheid; maar dergelijke middelbare en hogere scholen konden door de openbare overheid noch gesticht noch onderhouden worden. De Belgen die onderwezen in de bijzondere scholen voor middelbaar of hoger onderwijs, moesten niet langer meer een academisch diploma bezitten. Ook de bevelschriften van 14 juni en 14 augustus werden door dit Koninklijk Besluit ingetrokken. Toch moesten alle onderwijsinrichtingen zonder onderscheid, onderworpen blijven aan toezicht door de openbare overheid: ze moesten altijd de gemeentelijke en provinciale schoolopzieners en die der regering ontvangen.

Hoe staat nu *DV* ten opzichte van de onderwijspolitiek van de regering?

„Kan eene gezonde herssenpan bevatten dat het openbaer onderwys van het staetsbestier moet afhangen, en, gelyk het haentje van eenen toren, den wind opvolgen der veranderingen van het hof?” vraagt *DV* zich af in zyn

(16) A. Sluys, *Geschiedenis van het Onderwijs...*, blz. 370. Volgens Lamennais was het onderwijs zaak van de ouders.

eerste grote hoofdartikel¹⁷, doelend op het staatsmonopolie inzake onderwijs, „de alleenverkoop van der wetenschap“, dat „eene der smertelykste, der gevaerlykste“ wonden genoemd wordt die nog bloeden¹⁸. Nu is de regering immers samengesteld uit calvinisten en heeft het onderwijs dus een protestantse strekking, maar morgen kan er een ministerie van een andere gezindheid komen en zal dan het onderwijs ineens van strekking dienen te veranderen? Dit is echter nog niet het ergste, volgens *DV*. De regering ontnemt de vader een geheiligd recht, het recht om zijn eigen kinderen te laten onderwijzen door de leraars of onderwijzers en op de manier die hij goedvindt, doordat ze hem verplicht, zijn kinderen naar die scholen te sturen die zij en niet hijzelf goedgekeurd heeft, zodat zijn kinderen „geene andere wetenschappen, geene andere gezindheid, geene andere grondbeginselen zullen hebben, dan die het gouvernement zelf verkoopen wilt“¹⁹. De vrijheid van denken wordt hierdoor aangetast en dat is toch de eerste en fundamenteelste vrijheid die de wetten aan de burgers toekennen. „Het gouvernement kan meesters aenstellen, die in God niet gelooven, die van onzen godsdienst niet zyn, die van allen godsdienst spotswyze spreken“²⁰; het kan „door deze, volgens zyne beloften, alle leeringen aen de kinderen doen inplanten, en zelfs hun zoo allengskens door onverschilligheyt van onzen Godsdienst aftrekken“²¹. En men zou verplicht zijn zijn kinderen naar dergelijke onderwijzers te sturen. Hoe kan men dan vrij zijn, vraagt het blad. Van neutraliteit noch van dialoog met andersdenkenden moet *DV* iets weten: „Men sluyt onze katholyke scholen en men regt er op die *onverschillig*, dat is slecht, zyn“²² en „men weet hoe bestendig en duurzaam de gevoelens zyn in de eerste jaren ingedrukt, wat zal er dan van ons nakomelingschap geworden, als de zonen van katholyken, calvinisten, lutheranen, hernhuters, en zo voorts, alle gelyke lessen ontvangen?“²³. *DV* spoort dan ook zijn lezers ten zeerste aan om de petitie die de vrijheid van onderwijs vragen in groten getale te ondertekenen.

Voor het wetsontwerp op het openbaar onderwijs dat op 26 november 1829 aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal werd voorgelegd, moet het in *DV* die het wetsontwerp op 4 december 1829 publiceert, ontgelden. Het wordt een „schandelyke en verdrukkende wet“ genoemd, „van onder tot boven aengebrand, stinkend en langst alle kanten smakende naer het vuyl monopolie“²⁴. Het wordt verder afgeschilderd als een „gedrogt dat alles inslokt“²⁵. Liever geen wet dan een wet die maar half goed is, luidt het verder, want de regering zou die dan uitleggen in haar eigen voordeel. Indien het onderwijs werkelijk aan de regering toebehoorde, dan zou die geen wet erop dienen voor te stellen, redeneert *DV*.

(17) *DV* 20 oktober 1829, 2b.

(18) *DV* 23 oktober 1829, 3a.

(19) *DV* 23 oktober 1829, 3b.

(20) *DV* 17 november 1829, 3b.

(21) *DV* 1 december 1829, 2b.

(22) *DV* 30 oktober 1829, 2b.

(23) *DV* 20 oktober 1829, 2a.

(24) *DV* 4 december 1829, 3a.

(25) *DV* 11 december 1829, 3a.

In het wetsontwerp zijn het vooral de volgende artikelen die *DV* ontstemmen: Artikel 3 en 4: „Het openbaer onderwys wordt gegeven 1° in instellingen, welke zyn opgerigt door de zorg van het algemeen bestier, of van provinciale of plaetselyke bestieren, of geheel of ten deele door de zelve worden onderhouden... — Het onderwys in de eerstgenoemde instellingen word door Ons geregeld”. Dat wil dus zeggen, aldus *DV*, dat „Godsdienstige gevoelens, leerwyzen, boeken, middelen, alles zal volgens den wille, de begeerten en de inbeeldingen van het gouvernement geschikt moeten zyn”²⁶. Het is overduidelijk, aldus het blad, dat men alle middelen aanwendt om in het Zuiden te beletten dat er katholiek onderwijs zou gegeven worden.

Ook artikel 5 moet het ontgelden: „In ieder provincie zal eene commissie zyn van onderzoek, samengesteld uyt den gouverneur en twee leden van de gedeputeerde staten, jaerlyks door de vergadering der provinciale staten te kiezen. Zy zal, volgens den aerd van het onderzoek zich eenen of meer kundigen kunnen byvoegen”. Die commissies worden „eenige boeyen te meer”²⁷ genoemd om de vrijheid van onderwijs te fnuiken.

De eed van de onderwijzers is verplicht volgens artikel 8. De onderwijzers zullen verplicht zyn te zweren: „Ik zweer *getrouwigheyd* aen den Koning en *gehoorzaemheyd* aen de Grondwet, en aen de wetten van het openbaer onderwys, van niets te onderwyzen of te laten onderwyzen, het welk met de *Grondwet*, de *wetten* van het ryk, het openbaer *order* en de *rust*, en de goede *zeden* strydig zoude zyn”. Elk van de onderstreepte woorden uit de eed worden door *DV* gecommenterieerd, en tot besluit zegt het blad: „Het zal eenen middel zyn, om hier eenen nieuwen hoop Hollanders te zenden...”²⁸.

De vereiste „bewyzen van bekwaemheyd” trekt *DV* in het belachelijke²⁹ en het door het wetsontwerp gemaakte verschil tussen „byzonder” en „openbaer” onderwijs eveneens³⁰. Wat zijn die „bewyzen van bekwaemheyd”? Volgens *DV*: „niet anders, als de *belydenis van de godsdienstige en staetkundige gevoelens der ministers, de volkomene onderwerping aen hunnen wil*; dat is alle onderwyzers zullen maer *bekwaem* en *zedelyk* geoordeeld worden, voor zooveel en zoo lang zy zich aen de *gevoelens* en den *wil* van ieder ministerie in alles wat het onderwys aengaet, zullen onderwerpen. Heden kan het onderwys *katholyk*, morgen *protestantsch*, overmorgen *ongodisch* zyn, want de stellingen blyven, en de menschen verdwynen”³¹.

In het Koninklijk Besluit van 27 mei 1830 ziet *DV* een aantal goede punten: „1° dat de bewyzen van bekwaemheyd en gedrag voor het lager onderwys afgeschafft zyn, 2° dat het besluyt eenen *eersten* stap is om weder te keeren tot mildere beginselen op het onderwys ... beginselen die overeenkomstig zyn met den geest van onze Grondwet; 3° dat het eene genoeg-

(26) *DV* 5 januari 1829, 2b.

(27) *DV* 15 december 1829, 3a.

(28) *DV* 8 december 1829, 3ab.

(29) *DV* 18 december 1829, 3a.

(30) *DV* 22 december 1829, 4a-b.

(31) *DV* 26 januari 1830, 2b. Cursief van *DV*.

zame bekentenis van de regtveerdigheyd onzer klagten tegen den *alleenhandel*, 4° dat iedereen, zonder onderscheyd, waer en hoe hy de noodige kundigheden zal bekomen hebben, tot het afleggen der onderzoeken zal toegelaten worden”³². *DV* keurt erin af dat het een besluit is en geen wet en dat het te vaag en onduidelijk geformuleerd is, zodat de ministers het zullen kunnen uitleggen op hun manier en hun invloed zullen kunnen laten gelden op het onderwijs. *DV* besluit dat tijd raad zal brengen en klaarheid, en het spoort de lezers aan „van ons alle inlichtingen te geven die zy kunnen”³³, zelf zal het zijn lezers op de hoogte brengen van de uitvoering van het besluit.

Nadat op 11 december 1829 het ontwerp van wijziging³⁴ der milde en nog maar pas aangenomen nieuwe wet op de drukpers van 26 mei 1829, wet die door Willem I al te liberaal gevonden werd en die hij wilde zien verscherpen³⁵, komen alle dagbladen van de oppositie van nu af ook op voor het behoud van de *vrijheid van de drukpers*, *DV* zeker niet uitgezonderd.

Het blad, dat in een van zijn eerste nummers gejuicht had: „Wy hebben gepetitioneerd. Eene wonde is toe: de drukpers is vry”³⁶, drukt de schikkingen voorzien in dit wetsontwerp met het volgende bittere commentaar:

Het goevernement wilt dan geene de minste vryheyd meer laten aen het volk; het zal moeten lyden en zwygen, en dan nog niet mogen uytwendig toonen dat het lyd; en om te beter dat eynde te bekomen, wilt men de drukpers wederom eenen muylband aandoen³⁷.

Weldra spoort het zijn lezers aan een petitie te ondertekenen voor het behoud van de vrijheid van drukpers, daar „de Belgen zonder hope van verbetering zullen zyn, indien deze, door het ontwerp van wet ontnomen word”³⁸, en het verzoekschrift van Gent wordt als voorbeeld gesteld. Daarin wordt de eis voor vrijheid van drukpers als volgt gemotiveerd:

Zonder de vryheyd der drukpers is de godsdienstige vryheyd, de vryheyd van begrypen, de personele vryheyd gansch weggenomen. Zonder haer zyn wy slaven, met haer zyn wy borgers³⁹.

(32) *DV* 15 juni 1830, 2b.

(33) *DV* 22 juni 1830, 2b.

(34) Dit ontwerp ging vergezeld van de beruchte autoritaire Koninklijke Boodschap van 11 december 1829, die in *DV* van 18 december 1829, 2b, genoemd wordt: „de verklaring van de dwingelandy tegen de vryheyd”. Het wetsontwerp zelf wordt er „de wettelyke inrigting der dwingelandy” genoemd. Zie voor de reacties van de meeste oppositiebladen A. Bartels, *Documens historiques sur la révolution belge*. Seconde édition, revue, corrigée et augmentée par l’auteur (Bruxelles 1836), blz. 126-130.

(35) V. Fris, „De regeering van Koning Willem I”, *Vlaemsch België sedert 1830*, I (Gent, 1905), blz. 135.

(36) *DV* 23 oktober 1829, 3a.

(37) *DV* 15 december 1829, 1a.

(38) *DV* 22 december 1829, 1a.

(39) *ibidem*.

Zelf drukt *DV* dit kleurrijker uit:

Als den muer geen gat heeft, dan gaet er niemand door; wat zal het Belgisch volk zyn, indien men het de vryheyd der drukpers ontnemt? eenen leeuw zonder klouwen of tanden, onbekwaem voor aen het minste ministerieel hondeken wederstand te bieden ⁴⁰.

DV zegt te weten waarom de ministers de drukpers willen onderdrukken: omdat ze „niet verdragen konden, dat men eenigszins hunne werken onderzocht” en ze het volk in slaap wilden wiegen met beloften „maer by middel van de drukpers bleef het volk ontwaekt” ⁴¹. De ministers vrezden de kranten „als de dieven die het licht der lanteerns schouwen” ⁴².

Wanneer in mei 1830 de debatten over het wetsontwerp van 11 december 1829 plaats hebben, wetsontwerp dat nu in een gewijzigde redactie werd ingediend en leidde tot de „Wet van den 1 sten Juni 1830, tot beteugeling van hoon en laster en andere vergriepen tegen het openbaer gezag en de algemeene rust”, die pas na talrijke en langdurige beraadslagingen en verscheidene wijzigingen aangenomen werd ⁴³, verscherpt *DV* zijn aandacht op de eis van persvrijheid, die nu meer en meer in samenhang gezien wordt met godsdienstvrijheid ⁴⁴ en alle andere vrijheden.

Godsdienstvrijheid is onmogelijk zonder persvrijheid, „om dat het tot volkomen vryheyd van godsdienstige begripen behoort, die begripen openlyk te mogen verdedigen tegen alle openbare aanvallen en aentygingen, en hoe zou die verdediging kunnen geschieden zonder de vryheyd der drukpers” ⁴⁵.

Maar ook alle andere vrijheden vinden hun steun in persvrijheid. De pers immers drukt de publieke opinie uit, tenminste als ze vrij is, en zo licht ze de wetgevende macht in, die daardoor geleid, haar wetgevende functie naar behoren kan vervullen daar ze dan oordelen kan „wat tot het algemeen belang in de ontwerpen der ministers voordeelig of nadeelig is” en ervan verwittigd is wanneer de ministers met hun besluiten en „uytleggingen” „de byzondere vryheyd krenken en vele dingen tegen de Grondwet te wege brengen” ⁴⁶.

Het nieuwe wetsontwerp wordt aan een grondig onderzoek onderworpen ⁴⁷ en als te vaag en te duister van de hand gewezen. Wanneer de Tweede Kamer op 22 mei 1830 de wet aanvaardt en ze naar de Eerste Kamer verzendt, schrijft *DV* dat die wet het blad niet zal beletten „met gematigdheyd, maer ook zonder flauwhertigheyd de stryd voort te zetten

(40) *DV* 25 december 1829, 4b.

(41) *DV* 19 februari 1830, 3a.

(42) *DV* 19 januari 1830, 3a.

(43) W.P. Sautyn Kluit, *op. cit.*, blz. 382-383.

(44) In *DV* van 6 april 1830, 3a wordt de persvrijheid een der voornaamste bolwerken van de godsdienstvrijheid genoemd.

(45) *DV* 11 mei 1830, 2b.

(46) *DV* 11 mei 1830, 3a.

(47) *DV* 21 mei 1830, 2b-3a ; 28 mei 1830, 2b-3b ; 1 juni 1830, 3b.

dien wy aengevangen hebben”⁴⁸. Het blad voorziet echter dat moeilijkheden zullen berokkend worden aan „alle die eene nauwgezette uytvoering der Grondwet zullen verlangen of zich over de eene of andere onwettige handeling van het bestier zullen beklagen”⁴⁹ en niet zonder reden, want weldra regent het persprocessen tegen de oppositiebladen⁵⁰ en ook de uitgever van *DV*, E. Beaucarne wordt wegens zijn activiteit in *DV* en *Le Catholique des Pays-Bas*, voor het gerecht gedaagd en gevangen gezet.

Wanneer *DV* zijn aanvallen richt op de taalpolitiek van de regering van Willem I, die, vanaf het beruchte taalbesluit of taalverbod van 15 september 1819 (vooral toegepast na 1 januari 1823)⁵¹, in het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden slechts één „landtaal” of officiële taal erkende, het Nederlands, zijn eens te meer overwegingen van godsdienstige aard niet vreemd aan de houding van het blad.

Elk volk heeft een taal volgens de luchtstreek en het land dat het bewoont, schrijft *DV*, „en, nog meer volgens zynen godsdienst, zyne wetten en gewoonten”⁵². De Italianen bv. die leven in een warmer klimaat en omringd zijn door kunstwerken, spreken een zachte en welluidende taal. Een volk van taal willen doen veranderen om het zijn eigen aard, zeden en gewoonten af te nemen, heeft de ergste gevolgen. Verschil van taal is nodig niet alleen tussen verafgelegen gebieden, maar ook tussen gewesten die dichter bij elkaar liggen. Dat bestaat en bestond trouwens overal en altijd: een Athener sprak anders dan een Thebaan, en thans verschilt de spraak van de Venetiaan van die van de Napolitaan. „Het is dan een belachelyk gedacht van onze ministers Walen en Vlamingen hollandsch te willen doen klappen — het Vlaemsch is wat nader aen het hollandsch, het is waer, doch het verschil is nog tamelyk groot”⁵³. De Vlaming spreekt openhartig, de Hollander spreekt gemaakt en „deze harde en gemaekte spraek begon by hun met de kettery, en zy nam nog meer toe sedert dertig jaren”. Waarom dan wil men de Zuidnederlanders de taal van Holland doen spreken, vraagt *DV* zich af. De regering wendt voor dat het is om Zuid-Nederland van Frankrijk af te zonderen⁵⁴, maar aangezien de Vlamingen geen Frans spreken, gaat dit niet op. Slechts twee redenen ziet het blad: de regering ziet er een middel in om zijn privilege-politiek ten voordele van de Hollanders door te zetten:

Men weet dat in alle de ministerien er altyd acht hollandsche bedienden zyn tegen eenen of twee Belgen; om dien staet van zaken te behouden, wonderlyk gesmaekt van onze broeders van het Noorden, heeft men dezen middel uytgevonden. Men

(48) *DV* 1 juni 1830, 3b.

(49) *DV* 28 mei 1830, 3a.

(50) Op 30 juli 1830, 2a, vermeldt het blad in totaal 29 vervolgingen tegen zeven oppositiebladen sedert de nieuwe wet op 26 juni in voege trad!

(51) A. De Jonghe, *op. cit.*, blz. 371.

(52) *DV* 30 oktober 1829, 2a.

(53) *DV* 30 oktober 1829, 2b.

(54) Dit was ook het geval. Zie A. De Jonghe, *op. cit.*, blz. 374.

schryft alles in het hollandsch; vraegt dan eenen Vlaming eene plaets? Men heeft eene blauwe scheen bereyd voor hem: men antwoord koel gae weg: Och! het kan niet zyn, GY KENT GEEN HOLLANDSCH ⁵⁵.

De voornaamste reden is echter, steeds volgens *DV*, met de taal ook de godsdienst uit te roeien:

Het gouvernement heeft eenen aanslag gedaen, op het geen Vlamingen en Walen het liefste hebben, te denken, te gevoelen, te handelen volgens den godsdienst hunner vaderen. Wy zeggen het regt uyt, dat het inzicht van het gouvernement, in het opdringen der hollandsche tael, geweest is de aengekleefdheid der kathyolken aen hunnen godsdienstige gevoelens te krenken en allengskens wegtenemen ⁵⁶.

Getuigen daarvan zijn zowel de maatschappij *Tot Nut van 't Algemeen*, die talrijke protestantse uitgaven bezorgt, als ook de schoolboeken.

Er is trouwens geen enkele reden, zo gaat het blad verder, om het Nederlands als nationale taal op te dringen, immers het Vlaams, dat zijn oorspronkelijk karakter gaaf behouden heeft, is ouder dan het Nederlands, dat sedert de Hervorming bij het Duits gaan aanleunen is, en dus „kwam de eer van nationaal te zyn aen eenige tael toe, zoo zou het de onze moeten wezen” ⁵⁷. Maar geen enkele taal heeft het recht zich als nationaal te doen gelden, want, daar alle burgers gelijk zijn voor de wet, mag ook geen enkele taal bevoordeligd worden.

Walen noch Vlamingen zullen dan ook ooit hun taal verloochenen:

in tegendeel altyd, in die zelfde tael, tegen hunne verdrukpers eene vaderlandsche stem opheffen; want zy weten *dat het afstaen van de tael eene stilzwijgende betekenis is dat zy zouden willen ophouden een volk te zyn*, en hielden zy op van een volk te wezen, dan waren alle hunne kostelyke eygendommen en voorregten ook onherstelbaar verloren ⁵⁸.

De eis voor taalvrijheid wordt in *DV* echter met veel minder aandrang en veel minder regelmaat geformuleerd, dan de eis voor vrijheid van onderwijs en drukpers. Dit is begrijpelijk vermits de eis voor taalvrijheid in hoofdzaak neerkwam op de eis voor vrij gebruik van het Frans ⁵⁹. Dit kon de Vlaamse Fransonkundige plattelandsbewoners en lezers van *DV* natuurlijk niet zo erg warm maken als de andere eisen. *DV* poogt het wel voor te stellen alsof de eis ook ten gerieve van de Vlamingen wordt gesteld:

(55) *DV* 3 november 1829, 2a. Zie ook *DV* 13 november 1829, 2b.

(56) *DV* 5 februari 1830, 2b.

(57) *DV* 5 februari 1830, 2b.

(58) *Ibidem*.

(59) A. De Jonghe, *op. cit.*, blz. 348, 351 en *passim*.

De vryheyd van tael wordt gevraegd voor de Walen, en ook voor ons, op dat het gouvernement zyne akten uytgeve in eene tale welke wy verstaen ⁶⁰.

Zoals men ziet wordt opnieuw het verschil Vlaams-Hollands geaccenteerd.

Als het blad al zijn grieven tegen de regering samenvat, dan komt de taalgrief gewoonlijk slechts achteraan ⁶¹ of wordt hij zelfs eenvoudig achterwege gelaten ⁶².

DV juicht wel — samen met de ganse oppositiepers trouwens ⁶³ — het Koninklijk Besluit van 4 juni 1830 toe, waarbij de onbepaalde taalvrijheid in de Vlaamse provincies gevestigd wordt: „het besluit op de vryheyd der fransche tael (is) wel en allerbest in zyne schikkingen, en ware het door eene wet bekrachtigd, dan zouden op dit punt alle wenschen ten vollen verhoord zyn” ⁶⁴. Nochtans gaf dit Koninklijk Besluit het Vlaamse land prijs aan de verfransing ⁶⁵, zoals na de omwenteling maar al te goed zou blijken. *DV* zal dat zelf trouwens vrij vlug aanklagen ⁶⁶ en opkomen voor gelijkberechtiging van beide talen, maar weer zal dit niet de hoofdbekommernis zijn van het nochtans Vlaamse blad.

Verder wordt de *verantwoordelijkheid der ministers* met klem door *DV* geëist. Op een bepaald ogenblik wordt dit het „voornaemste hoofdpunt” ⁶⁷ genoemd waarop zal blijven aangedrongen worden, ook al waren alle andere wenschen ingewilligd. In zeer volkse bewoordingen wordt dit voor hen moeilijke begrip aan de eenvoudige plattelandsbewoners tot wie *DV* zich vooral richtte, duidelijk gemaakt: na erop gewezen te hebben dat in een grondwettelijk koninkrijk zoals de Nederlanden de wetgevende macht berust bij de koning en de beide kamers, legt *DV* de ministeriële verantwoordelijkheid en de onschendbaarheid van de koning als volgt uit:

Den koning is aenzien als of hy niet falen kon, en dit is noodzakelyk om allen oproer en burger-oorlog te beletten; maer aengezien alles moet gekend en geweten zyn, dat het volk hier niet genoodzaekt kan zyn om blinde kapelle te spelen, en in tegendeel dat het weten moet waer zyne penningen blyven, is het ook onmisbaer van iemand te kennen die men kan aanspreken en rekening vragen.

(60) *DV* 1 december 1829, 2b.

(61) *DV* 27 oktober 1829, 3a; 13 november 1829, 2b en 1 december 1829, 2b.

(62) *DV* 6 april 1830, 3a; 9 april 1830, 3ab.

(63) A. De Jonghe, *op. cit.*, blz. 370.

(64) *DV* 15 juni 1830, 2b.

(65) A. De Jonghe, *op. cit.*, blz. 369.

(66) Reeds op 12 november 1830, 3b.

(67) *DV* 9 april 1830, 3b. In 1820 had Willem I gezegd: „Wat zijn de ministers? Absoluut niets ... Ik, en ik alleen regeer en ik alleen ben verantwoordelijk.” C. Buffin, *Documents inédits sur la révolution belge* (Bruxelles, 1910), blz. XXI.

Hier in is ook wel voorzien; den koning doet niet van het geen de staets zaken aengaet, ten zy met den raed van de heeren ministers; het zyn dan de schouders van die heeren die de *verantwoordelykheyd* moeten dragen ⁶⁸.

Het blad geeft toe dat deze verantwoordelijkheid zwaar weegt op de schouders van de ministers, maar wijst op de hoge financiële vergoeding die de ministers daarvoor bekomen; ook vergt het heel wat bekwaamheid van hunnentwege, maar, aangezien ze zich „Excellentien”, d.w.z. „uytmuntende mannen” laten noemen, wenden ze voor die te bezitten!

Verder stelt *DV* de vraag wat een minister te doen staat wanneer de koning iets zou willen ondernemen dat tegen de grondwet indruist, en het blad antwoordt: „hy moet alleenlyk zyne plaets afdanken, en niets is gemakelyker” ⁶⁹, daarbij een voorbeeld aanhalend, dat tot de volkse verbeelding diende te spreken, van een Chinees minister die zijn ontslag aanbood wanneer de keizer voorstelde papiergeld in omloop te brengen.

De verantwoordelijkheid der ministers eisen, aldus het blad, is niet gericht tegen de koning, integendeel, want de gronden van het stelsel van de ministeriële verantwoordelijkheid in een constitutionele staat zijn:

De koning kan geen kwaed doen: hy kan het kwaed niet willen. Hy kan niet gelukkig zyn dan door het geluk zyns volks, hy kan niets anders willen dan dat geluk...

Alle verordeningen dus, welke met het geluk en de welvaart der onderdanen stryden, zyn het gevolg van misleyding, daerenboven moet hy, die den algemeenen vader misleyd, en daer door het geluk en de eensgezindheyd zyner kinderen verwoest heeft, verantwoordelyk zyn en gestraft worden ⁷⁰.

De ministeriële verantwoordelijkheid is dan ook de enige waarborg voor de volledige uitvoering en handhaving van de grondwet en voor de veiligheid van vorst en volk. De klachten van het volk zijn alle terug te voeren op besluiten die strijdig zijn met de grondwet en aangeraden werden door ministers die meenden „alle verantwoordelykheyd te konnen ontduyken, met zich achter den koninglyken mantel te verbergen en den naem des konings te misbruyken” ⁷¹.

Ook de *invloed van het bestuur op de rechterlijke macht*, is een Belgische grief die in *DV* aan bod komt. „Het waer kenmerk van willekeurigheid en dwingelandy is den onmiddelyken invloed van het bestier op de regterlyke macht” schrijft het Gentse blad aforistisch ⁷². En in het voorbeeld van een petitie dat in *DV* gepubliceerd wordt en waarin vooral om

(68) *DV* 10 november 1829, 2b.

(69) *DV* 10 november 1829, 3a.

(70) *DV* 9 april 1829, 3a.

(71) *DV* 9 april 1829, 3b.

(72) *DV* 19 januari 1830, 3a.

vermindering van belastingen, vrijheid van onderwijs en van drukpers wordt gevraagd, luidt het laatste punt:

Het is van een te groot en te wezenlyk belang voor alle ingezetene des ryks onafhangelijke rechters te hebben, opdat wy ook niet vuriglyk zouden wenschen dat de zoo lang uytgestelde inrichting der rechterlyke magt eyndelyk ingevoerd worde ⁷³.

De argumentatie van *DV* is de volgende ⁷⁴: daar een rechter „de sprekende wet” is, mag hij slechts afhankelijk zijn van die wet en van zijn geweten, en niet van de regering. Daar deze nalaat de rechterlijke macht definitief te organiseren, blijven de rechters van haar afhankelijk want „nie mand van hen zit vast op zynen zetel”, en, daar ze allen graag zouden benoemd worden door Minister Van Maanen, spreken ze partijdige vonnissen uit, daar ze eerst nagaan of de beschuldigde al dan niet aan de minister van justitie behaagt. Dit alles is „wezenlyk tegenstrydig aen de eerste grondbeginselen der gerechtigheyd by een beschaefd volk”.

Wanneer Willem I op 5 juli 1830 een belangrijke toegeving op dit punt doet door in het vooruitzicht te stellen dat op 1 februari 1831 de nieuwe rechterlijke inrichting in werking zal treden en dat dus van dan af de magistraten onafzetbaar zullen zijn, heeft *DV* het te druk met de verkiezingen en weldra ook met het proces zijn uitgever E. Beaucarne aangedaan, om zich daarover speciaal te verheugen. Bovendien had het besluit van 21 juni 1830 waarbij het nieuwe Hoger Gerechtshof te Den Haag en niet te Brussel gevestigd werd, nieuwe misnoegdheid gewekt ⁷⁵.

Een andere grief, die van de *ongelijke verdeling van de ambten* tussen Hollanders en Belgen, mocht evenmin ontbreken in *DV*. Reeds op 30 oktober 1829 publiceert het blad „Iets over de Hollanders die bijna alle en de beste bedieningen hebben” en wijst het op artikel 2 van de overeenkomst van Londen, waarbij de grote Mogendheden tot de oprichting van het Koninkrijk der Nederlanden, onder het gezag van Koning Willem I, hadden besloten. Dit artikel hield in dat alle inwoners van het Koninkrijk gelijk zijn voor de wet en dus gelijke aanspraak maken op ambten en voordelen. En nochtans, schrijft *DV*, „Wy zyn de meeste in getal, betalen meest lasten, en genieten minst voordelen”, want men ziet „alle vette en grote plaetsen” door Nederlanders bezet „als of de Belgen daer niet toe bekwaem waren” ⁷⁶. *DV* bewijst dit door het publiceren van lijsten beginnende met het hoogste bestuur ⁷⁷, waar, op een totaal van 244 Nederlanders, slechts 65 belgen het roer in handen hebben, niettegenstaande het Zuiden 1 miljoen meer inwoners telt dan het Noorden. Bovendien stuurt België slechts

(73) *DV* 27 oktober 1829, 3a.

(74) Zie *DV* 27 oktober 1829, 3a-b in zijn artikel, getiteld „Onafhangelykheyd der rechters”.

(75) Zie *DV* van 29 juni 1830, 1a.

(76) *DV* 30 oktober 1829, 2b.

(77) *DV* 6 november 1829, 2b. Andere lijsten publiceert *DV* op 20 november 1829, 3b; 11 december 1829, 3b en 26 januari 1830, 3b.

1 „gedeputeerden” op 70.149 inwoners naar de Tweede Kamer, tegen Nederland 1 op 41.957 inwoners. Het opzet hiervan is, aldus *DV*, de katholieken opnieuw te benadelen, aangezien in Nederland zelf de katholieken nog veel systematischer worden geweerd in alle betrekkingen dan in het Zuiden, altijd ten voordele van gereformeerde Hollanders⁷⁸. *DV* eist dan ook dat een einde zou gemaakt worden „aen den algemeynen voorkeur welken aen de Hollanders boven de Belgen vergund word; gelyke lasten geven recht tot gelyke gunsten, nu de lasten der Belgen zyn meerder”⁷⁹.

DV achtte het niet nodig even uitvoerig als voor de andere eisen in te gaan op de door alle Belgen nochtans met evenveel aandrang gestelde eis om *vermindering van belastingen* te bekomen. Blijkbaar oordeelde het blad dat deze eis er een was die weinig uitleg nodig had, daar alle lezers vanzelf warm liepen ervoor, en wenste het hen meer voor de religieuze en politieke eisen te interesseren. Vermeldenswaard is echter het enige uitvoerige artikel dat „Iets over de belastingen”⁸⁰ zegt en waarin op zeer simplistische manier de vraag beantwoord wordt „waer by zou het komen dat ons koninkrijk zoo veel geld alle jaren noodig heeft, en dat de groote belastingen die wy betalen niet vergenoegen?”. Behalve om de „overgroote schuld die ons het Noorden voor houwelyks-goed gebragt heeft” te delgen, gaan de inkomsten van de staat, volgens *DV* vooral naar „eene legermagt ver boven die ons noodig zou zyn”, naar een aantal bedienden „die op verre naer zoo voordelig aen het land niet zyn als eertyds den zot van de koningen”, zoals bv. een opperjachtmeester, naar anderen „die geld bekomen om ons te plagen” zoals „eene geheele wolk van schryvers en pennelekkers” die zogezegd wetten en besluiten verklaren maar in feite „het geen duyster was helle-donker maken” en verder nog „een leger andere kwasten die de belastingen doen inkomen”. Maar vooral zou, steeds volgens *DV*, kunnen gespaard worden aan de universiteiten, eerst door de wedde der professoren op de helft te brengen, en verder door ten minste vier van de zes universiteiten af te schaffen! „Wy zyn van gevoelen”, aldus het blad, „dat de groote verstanden geen gebrek van geld mogen hebben, indien men begeert dat zy de wetenschap en het vaderland eere doen ... Maer volgt daer uyt dat men de geleerden moet overladen met ons geld, dat wy doch ook wel kunnen bezigen?”

Het zgn. „maalgeld”⁸¹ is afgeschaft maar vervangen door andere lasten op bieren, wijn, azijn, zout en suiker. „Eenen allerbesten middel is”,

(78) *DV* 17 november 1829, 4a drukt een lijst over uit de *Noord-Brabander*, waaruit de achterstand van het aantal katholieke notarissen tegenover dat van de protestanten in Noord-Brabant blijkt. De eerste krant die dergelijke lijsten afdruckte was *Le Courier de la Meuse*.

(79) *DV* 27 oktober 1829, 3a.

(80) *DV* 20 november 1829, 3a.

(81) Dit was een percent dat in de molen op gemalen graan werd gegeven, of op meel dat in de stad werd ingevoerd. Deze belasting woog des te drukkender op het Zuiden, „daer boeren en werklieden er zich schier uitsluitend met brood voedden, terwijl in 't Noorden de aardappelteelt algemeen geworden was”. V. Fris *op. cit.*, blz. 113.

aldus *DV* „door verzoekschriften algemeyne verminderingen te vragen, en doen zien dat de armoede in het land dagelijks aangroeyt”⁸². België kreeg „tot wederbelooning van ons houwelyk met Holland eene schuld van G. 150.000.000, zoo werkelijke als uytgestelde”⁸³. „De lasten zyn te groot”, zo luidt het lakoniek op 8 december 1829, 3b.

Op 7 mei 1830 wordt nog eens een overzicht gegeven van alle grieven samen (op de voorpagina):

Bestaet de vryheyd van het onderwys alreeds? Wilt men ons de vryheyd der drukpers laten, om onze staetkundige en godsdienstige vryheden te konnen verdedigen? Zyn de regters reeds onafhangelijk en onafzettelyk? Bestaet de vryheyd der tael en gaet men niet altyd voort met ons de zoogenaemde nationale tael of de Hollandsche op te dringen? Zyn alle de beste plaetsen, ambten en bedieningen, zoo in het leger als in andere administratien, niet aen de Hollanders gegeven? Is het concordaat in 1827 gesloten, reeds in geheel het ryk uytgevoerd? Zyn de ministers alreeds zoo ver gekomen dat zy willen voor hunne werken *verantwoordelyk* blyven?

Wij hebben de zekerheid, besluit *DV*, dat de Belgen de moed niet zullen verliezen en dat ze zullen blijven eisen dat de Grondwet zou worden toegepast en dat ze al hun rechten zouden krijgen hun door de Grondwet toegestaan, en dat ze dit zouden doen met „voorzigtigheyd en kloekmoedigheyd, met gematigheyd en kragt”. Het is zeker, aldus het blad, „dat voor zulke handelwijze alles zal moeten buygen dat op het regt niet gegrond is”.

DV blijft insisteren op het grondwettelijke karakter van de petitieën en op het recht dat de Belgen hebben om te eisen dat de vrijheden die door de grondwet gewaarborgd zijn hun zouden worden toegestaan. Het woord „revolutie” zal echter pas laat vallen in *DV* en men zal geruime tijd blijven doorhameren op het verkrijgen langs wettelijke weg van al de vrijheden die men eist, en het herstel van alle grieven. Die grieven waren gemeenschappelijk aan de katholieken en de liberalen. De eersten benadrukten weliswaar de vrijheid van onderwijs en de laatsten de persvrijheid. De oppositiekranen zoals *Le Courier des Pays-Bas*, *Le Belge*, *Le Catholique des Pays-Bas* en *DV* „se pavoisèrent du drapeau de l’union et mirent en commun les griefs des divers parties pour en obtenir le redressement par une action combinée. Dans ces articles souvent pleins de verve et animées par la conviction, on élaborait, sans le savoir, la constitution de 1830”⁸⁴.

Uit de uit *DV* geciteerde passages kan men zien dat het niet zo is dat

(82) *DV* 10 november 1829, 3a.

(83) *DV* 13 november 1829, 2b.

(84) Ph. Bourson, „Histoire de la Presse”, *Patria Belgica* (onder leiding van E. Van Bommel III. Belgique morale et intellectuelle), (Bruxelles, 1875), 376.

„de Vlaamse bladen (blijken) geen levendig aandeel te hebben in de politieke strijd”⁸⁵.

Wat Herman Doms schrijft over *Le Courier des Pays-Bas* en *Le Catholique des Pays-Bas*, namelijk dat hun „la palme de vaillance, de ténacité, de clairvoyance”⁸⁶ toekwam, mag ook gezegd worden van *DV*. Na de omwenteling heeft men dat van officiële zijde ook gewaardeerd: de hoofdredacteur van *DV*, Jacob Lodewijk De Clercq, kreeg het ijzeren kruis omwille van zijn activiteiten in *DV*, waarvan gezegd wordt in het besluit waarbij hem dat ereteken toegekend wordt: „Ce journal contribua à développer l'esprit national dans les Flandres”⁸⁷. De weerstand die de koning ontmoette tegen al zijn projecten „était en grande partie l'œuvre de la presse”⁸⁸ en niet in het minst van *DV*. Dat Willem I veel had gedaan om de industrie in België en dan speciaal in het Gentse te bevorderen⁸⁹ daar gaat *DV* niet op in. Over het zgn. „miljoen van de nyverheid” waarvan de subsidies werden uitgekeerd aan de fabrikanten, zwijgt *DV* in alle talen tot na de omwenteling wanneer het die fabrikanten als orangisten brandmerkt. Wel wordt steeds teruggekomen op de hoge schuld die de Nederlanden in „het houwelyk met België” meegebracht hebben. Dat *DV* minder ingaat op de economische toestand van het land, ligt aan het lezerspubliek van de krant: de Vlaamse lagere clerus en landbouwers. Als oppositieblad kan *DV* trouwens niets anders doen dan elk voor het Zuiden gunstig besluit van Willem I te minimaliseren of zelfs te negeren, en anderszids geen enkele fout of ongunstig besluit niet onopgemerkt voorbij te laten gaan. *DV* en de *Standaerd van Vlaenderen* „flétrissaient chaque jour les actes du dépositaire et dans un langage familier, mais énergique, allaient dans les campagnes réveiller les sympathies, éclairer les masses et exciter le patriotisme”⁹⁰. *DV* mocht dan ook na de septemberdagen met trots verklaren: „Den haet, dien de oude hollandsche regering aen dit blad toedroeg, was voor ons het klaerste bewys, dat wy onze pligten ten opzichte van onze medeborgers gekwetten hebben”⁹¹.

(85) M. Stijns, „Vooruitgang op Persgebied”, *De Pers, Gedenkboek uitgegeven door de Brusselse Afdeling van de Algemene Belgische Persbond bij gelegenheid van haar LXste verjaring (1888-1948)* (Brussel, 1949), 39.

(86) H. Doms, „La Presse belge depuis la révolution”, *Annuaire officiel de la Presse belge* (1933), 9.

(87) Zie A. Warzée, „Essai historique et critique sur les journaux belges”, *Messenger des sciences historiques et archives des arts de Belgique* (Gand, 1845), blz. 315, en J.E. Nève de Mévergnies, *Gand sous le régime Hollandais 1814-1830* (Gand, 1935), blz. 174.

(88) C. Buffin, *op. cit.*, blz. XXV.

(89) Volgens R. Dumoulin, *Guillaume Ier et la transformation économique des provinces Belges (1815-1830)*, Bibliothèque de la Fac. de Philosophie et Lettres de l'Université de Liège, Fasc. LXXX (Liège, 1938), blz. 12 was het zo dat „plus Guillaume Ier améliorerait l'outillage économique des provinces méridionales, plus il précipitait sa chute”. Over de economische bloei van België onder Willem I, zie ook H. Pirenne, *Histoire de Belgique VI* (Bruxelles, 1926), blz. 337 e.v.

(90) C. Rodenbach, *Episodes de la Révolution dans les Flandres, 1829, 1830, 1831* (Bruxelles, 1833), blz. 49-50.

(91) *DV* 29 oktober 1830, 3b.